en yüksek formuna, devrimci bir bilince evrilir. Ataol Behramoğlu hiçbir dönem iktidarın boyunduruğuna girmemiş; dizeleriyle her zaman ezilenlerin, sömürülenlerin yanında yer almıştır.

Hasan Hüseyin Korkmazgil: Aşkın Kavga Hâli

Hasan Hüseyin Korkmazgil'in şiirlerinde aşk ile devrim birbirinden ayrı değildir; birbirine karışmış iki ırmak gibi birlikte akar. Onun dünyasında sevgi, tıpkı devrim gibi, direnişin ve insan olmanın özüdür.

"Asmak neyi kurtarır öldürmek neyi?
Yaşatmaktır önemlisi, güzel yaşatmak..."
(Haziranda Ölmek Zor)

Bu dizelerde yaşamı savunmak, hem devrimci bir duruşun hem de aşkın özünün ifadesidir. *"Acılara Tutunmak"* şiirinde ise şu dizeler karşımıza çıkar:

"Acı çekmek özgürlükse
Özgürdük ikimiz de
O yuvasız çalıkuşu
bense kafeste kanarya."

"Acı çekmek", bedel ödemeyi ve mücadele etmeyi simgelerken; *"özgürlük"* hem bireysel hem toplumsal kurtuluşun metaforudur. Aşkın ıstırabı ile toplumun özgürlük arayışı aynı terazide tartılır. *"Aşk Şiiri"*nde ise ikisi arasındaki bağ açıkça kurulur:

"Sen aşk şiiri yazamazsın Hasan Hüseyin
Çünkü aşk kavganın içindedir.
Çünkü sen
İçindesin kavganın."

Bu dizeler, aşkın toplumsal mücadeleden ayrı düşünülemeyeceğini; aşkın bizzat kavgayla yoğrulduğunu anlatır. Korkmazgil'de aşk, devrimci yaşamın özü ve insan kalmanın direncidir. Bu direniş, haksıza dur diyebilmek için inadına açar gönlümüzün bozkırında.

Nazım Hikmet'ten Ataol Behramoğlu'na, Ahmed Arif'ten Hasan Hüseyin Korkmazgil'e uzanan bu toplumcu şiir damarı, Türk edebiyatında aşkı en onurlu hâliyle direnişle eş tutan bir çizgi oluşturur.

Bu şairlere göre sevmek, yalnızca birine ait olmak değildir; onunla birlikte dünyayı değiştirmeye inanmak, onun acısını paylaşmak, onunla yan yana yürümektir. Direniş ise salt siyasi bir kavga değil, insanı, sevgiyi ve yarını koruma refleksidir.

Aşk insanı özgürleştirir; devrim, o özgürlüğü kalıcı kılar. Şiir ise kalbin atışıyla dünyanın nabzının aynı ritimde buluştuğu yer; aşkla devrimi aynı alevde kavuşturan tek edebi türdür.

Bu dört şairin yapıtları, Türk toplumcu şiirinin zirvesini temsil ederken; onların dizeleri sevginin onurlu bir duruş, direnişin ise aşktan beslenen bir yaşam biçimi olduğunun kalıcı tanıklığıdır. Büyük üstatların bu dizeleri, dünyanın dört bir yanındaki insanlara yol göstermeyi ve umut olmayı sürdürecektir.

SEVDA DOĞANGÜZEL

Şahmaran hikâyesi bir masal değildir yalnızca.

İnsanın kendi karanlığıyla tanıştığı, içindeki bilge yılanla yüzleştiği en eski aynalardan biridir.

Bin yıldır Mardin'in bakırına, Tarsus'un taşına, Anadolu'nun hafızasına işlenmiş bir öğretidir.

Yeraltına açılmış bir kovukta, gözler karanlığa alışırken onun pırıltısı belirir.

Gövdesi yılanın bilgisiyle, yüzü insanın merhametiyle şekillenmiştir.

Ve ona bakan, iki dilden aynı sözü duyar:

"Sır, yalnız ağızla değil, bedenle yaşanır."

Bu anlatının maddi kültürdeki izleri, özellikle Güneydoğu Anadolu'da cam altı resimler, bakır işlemeler ve duvara asılı dokuma halılarda açıkça görülür. Bu durum, Şahmaran'ın yalnızca anlatılan bir figür değil; aynı zamanda yaşayan bir hafıza olduğunu gösterir.

Bugün bile sorular aynıdır:

İnsan bilgiyi taşımaya hazır mıdır?

Sırrı saklayabilir mi?

Gücü ihanet etmeden kullanabilir mi?

Şahmaran bu soruların sınavıdır.

Adın Anlamı

"Şahmaran" kelimesi iki katmanlıdır. Farsça şah hükmeden, yöneten anlamına gelirken maran yılanlar demektir. Yani anlamı: Yılanların Şahı / Yılanların Hükümdarı. Ancak bu ifade yalnızca bir unvan değildir. Eski İran ve Mezopotamya kültürlerinde yılan, bilginin ve yeraltı sırlarının sembolü olarak kabul edilirdi. Bu nedenle Şahmaran, yalnızca bir varlık değil; bilginin hükümranı olarak düşünülmelidir.

Kökeni

Şahmaran'ın kökeni, Mezopotamya'dan İran'a uzanan kadim bir sembol zincirine dayanır. Sümer mitolojisinde Ningişzida adlı tanrı, yılan figürüyle temsil edilir ve yeraltı bilgeliğinin koruyucusu olarak kabul edilir. Bu sembol, zaman içinde farklı kültürlere aktarılmış ve dönüşerek varlığını sürdürmüştür.

İran mitolojisinde de yılan figürü güçlü bir anlam taşır. Zerdüştî metinlerde Azhi Dahaka adlı varlık, çoğu zaman yılan biçimli ya da yılanlarla ilişkili bir figür olarak anlatılır. Her ne kadar bu figür çoğunlukla kaosla ilişkilendirilmiş olsa da, yılanın kozmik güçlerle bağlantılı bir varlık olarak görülmesi bu kültürlerde oldukça yaygındır.

Yazılı Kaynak: Camasbname

Anadolu'daki Şahmaran anlatısı ise bu kadim sembolizmin daha bilge, daha öğretici ve daha insana yakın bir biçime dönüşmüş hâlidir.

Bu dönüşüm, yalnızca sembollerde değil, anlatının aktarım biçiminde de görülür. Şahmaran hikâyesinin yazılı olarak bilinen en önemli kaynaklarından biri Camasbname adlı eserdir. Bu eser, Camsap adlı bir gencin yeraltına inişini ve Şahmaran ile karşılaşmasını anlatır. Zamanla sözlü kültür içinde değişmiş, Anadolu'da farklı varyantlarla yaşamaya devam etmiştir.

Hikâyeye göre Camsap adlı bir delikanlı vardır. Fakir bir aileden gelir ve geçimini sağlamak için arkadaşlarıyla birlikte dağlarda bal toplar. Bir gün büyük bir kuyu bulurlar. İçinde bal olduğunu düşünerek Camsap'ı aşağı indirirler. Ancak o aşağıya indikten sonra ipi keserler ve onu orada bırakırlar.

Bu sahne, yalnızca dramatik bir başlangıç değildir. İnsan, çoğu zaman gerçek bilgiye ancak yalnız kaldığında yaklaşır. Camsap'ın kuyuda terk edilmesi, onun sıradan dünyadan koparak bilinmeyenle yüzleşmeye başladığı anı temsil eder.

Karanlığa iniş, aslında bilginin eşiğidir.

Şahmaran'ın Bilgeliği

Şahmaran'ın bilgeliği üç temel alanda toplanır: Şifa, Sır, Yaşam Bilgisi.

Bu üçlü yapı, yalnızca bir masalın parçası değil; antik dünyada yılan sembolizminin taşıdığı anlamların bir yansımasıdır. Şifa, doğanın dilini bilmekle ilgilidir. Sır, bilginin sorumluluğunu taşımakla. Yaşam bilgisi ise hatırlamakla… Çünkü insan unutur, yılan unutmaz.

Camsap, Vezir ve Şahmaran… Bu üç figür, insanın iç dünyasının üç hâlidir. Camsap masumiyeti, Vezir hırsı, Şahmaran bilgeliği temsil eder.

Anlatının kırılma noktası, Camsap'ın sırrı açıklamasıyla başlar. Bu ihanet, yalnızca bir karakterin hatası değil; insan doğasının kırılganlığıdır.

Üç Tas Motifi

Üç tas motifi, anlatının en yoğun sembolik yapılarından biridir: Birinci tas: Ölüm, İkinci tas: Şifa, Üçüncü tas: Bilgelik

Aynı bilgi, farklı niyetlerle kullanıldığında farklı sonuçlar doğurur. Bu nedenle belirleyici olan bilgi değil, onu taşıyan insandır. Şahmaran'ın bilgeliği yalnızca öğrenilmez; yaşanır. Burada beden, yalnızca fiziksel varlık değil; insanın tüm hâlini, ruhunu ve eylemlerini kapsar.

Camsap ihanet eder. Vezir hırsla yok olur. Şahmaran affeder. Sultan iyileşir. Bilgi, ancak sorumlulukla birleştiğinde şifaya dönüşür.

Bugün Şahmaran

Bugün Şahmaran hâlâ yaşamaktadır. Mardin'in bakırında, Midyat'ın kapılarında, Tarsus'un taşlarında…

Ama asıl yeri bunlar değildir. Asıl yeri insanın kalbidir.

Her insanın içinde bir Şahmaran vardır. Ama aynı zamanda bir Camsap ve bir Vezir de vardır.

Bu yüzden anlatı dışarıya değil, doğrudan insana yönelir.

Şahmaran, geçmişten gelen bir hikâye değildir yalnızca. Bugüne yöneltilmiş bir sorudur:

Bilgiyi taşıyabilecek misin?

Sırrı koruyabilecek misin?

Gücü kalbinde tutabilecek misin?

Ve belki de en büyük sır şudur:

Bedende yaşanan sır: Şahmaran

Şahmaran'ın kökeni, Mezopotamya'dan İran'a uzanan kadim bir sembol zincirine dayanır. Sümer mitolojisinde Ningişzida adlı tanrı, yılan figürüyle temsil edilir ve yeraltı bilgeliğinin koruyucusu olarak kabul edilir. Bu sembol, zaman içinde farklı kültürlere aktarılmış ve dönüşerek varlığını sürdürmüştür.